

Advies over de tijdelijke projecten dual leren

Vlaamse Onderwijsraad

Kunstlaan 6 bus 6
BE-1210 Brussel

T +32 2 219 42 99

F +32 2 219 81 18

www.vlor.be
info@vlor.be

Wijs beleid door overleg

Adviesvrager: Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering,
Vlaams minister van Onderwijs op 2 februari 2016

**Uitgebracht door de Raad Secundair Onderwijs op 18 februari 2016 met
eenparigheid van stemmen**

Vorbereiding: Werkgroep duaal leren op 3 februari 2016 onder
voorzitterschap van Luc De Man

Dossierbeheerder(s): Koen Stassen

1 Situering

De Vlor wordt gevraagd om een spoedadvies te formuleren over het ontwerp van besluit van de Vlaamse Regering betreffende het tijdelijke project 'Schoolbank op de werkplek' rond duaal leren in het secundair onderwijs.

In de conceptnota bis 'Duaal Leren. Een volwaardige kwalificerende leerweg' werden verschillende verkennende trajecten aangekondigd om het concept van duaal leren te verfijnen en in de praktijk verder te concretiseren. Het gaat om vier sporen:

- Spoor 1: *Werkplek 21*, getrokken door Syntra Vlaanderen (september 2015 – februari 2017)
- Spoor 2: *Schoolbank op de werkplek* (via het decreet proeftuinen), getrokken door het beleidsdomein Onderwijs (september 2015-augustus 2018)
- Spoor 3: *22 ESF-projecten* (€100.000/project, binnen de bestaande regelgeving) waarin er wordt gefocust op toeleiding, screening, intake en matching, geïntegreerde begeleiding, concrete leertrajecten en evaluatie.
- Spoor 4: *Niet-gefinancierde projecten* met dezelfde focus als de projecten in spoor 3.

In het tweede spoor, 'Schoolbank op de werkplek', worden via het decreet proeftuinen¹ zeven studierichtingen volledig duaal georganiseerd in de schooljaren 2016-2017 en 2017-2018:

- 1 Chemische procestechnieken duaal (Se-n-Se)
- 2 Elektromechanische technieken duaal (derde graad tso)
- 3 Elektrische installaties duaal (derde graad bso, dbso)
- 4 Haarverzorging duaal (derde graad bso, dbso)
- 5 Ruwbouw duaal (derde graad bso, dbso)
- 6 Zorgkundige Duaal (derde jaar derde graad bso, dbso)
- 7 Groenaanleg en -beheer duaal (buso OV3)

Omdat het tweede spoor gaat over 'tijdelijke projecten van onderwijskundige aard' wordt de Vlor om advies gevraagd conform artikel 70 van het participatiedecreet.²

2 Algemene bedenkingen

2.1 Geen decreet voor de evaluatie van de tijdelijke projecten

De Vlor vindt het positief dat er verkennende trajecten worden opgezet voor duaal leren. Omdat het om een ingrijpende hervorming van het arbeidsmarktgericht secundair onderwijs gaat, mag de implementatie van dat duaal leren immers niet overhaast gebeuren. In het advies over de eerste conceptnota duaal leren gaf de raad aan dat het belangrijk is om het concept duaal leren te concretiseren vanuit de ervaringen met de huidige systemen van leren en werken en nieuwe ervaringen met pilootprojecten.³

¹ [Decreet betreffende de organisatie van tijdelijke projecten in het onderwijs van 9 december 2005.](#)

² [Decreet betreffende de participatie op school en de Vlaamse Onderwijsraad van 2 april 2004.](#)

³ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Advies over de conceptnota duaal leren](#), 12 maart 2015.

Gezien de vooropgestelde timing blijkt het bij de uittekening van het decretaal kader echter onmogelijk om rekening te houden met de evaluatie van de tijdelijke projecten:

- Er zullen twee cohortes leerlingen kunnen instappen in de tijdelijke projecten, in de schooljaren 2016-2017 en 2017-2018. Omdat de leerlingen die instappen in het schooljaar 2017-2018 hun duale opleiding moeten kunnen afronden, zullen de tijdelijke projecten pas eindigen in het schooljaar 2018-2019.
- In de conceptnota bis wordt er vooropgesteld dat het decreet duaal leren in werking zal treden op 1 september 2017.

De Vlor kant zich resoluut tegen een timing waarin er tegelijkertijd geëxperimenteerd wordt én een decreet wordt geschreven en ingevoerd. Hij vindt daarvoor steun in het decreet proeftuinen waarin er minstens een volgorde wordt gezien tussen de evaluatie van een tijdelijk project en een organieke implementatie ervan:

In de loop van het laatste werkingsjaar van het tijdelijke project of, in het geval het tijdelijke project langer dan drie jaren duurt, in het derde werkingsjaar, evalueert een expertenpanel het tijdelijke project, in het bijzonder op het vlak van haalbaarheid en wenselijkheid van een organieke implementatie. (...) ⁴

De raad is ook bezorgd over de haalbaarheid voor de deelnemende scholen en centra. De definitieve selectie wordt ten laatste op 1 juni 2016 bekrachtigd, terwijl de opstart al voorzien is op 1 september 2016.

Deze krappe timing stelt niet alleen de betrokken scholen voor een probleem, maar heeft ook gevolgen voor de lessen die getrokken kunnen worden uit de tijdelijke projecten zelf. Denk maar aan elementen over studiekeuzebegeleiding, kwaliteitsvolle begeleiding van de leerlingen, organisatie van het personeelsbeleid, professionalisering en ondersteuning van de leraar en de mentor met het oog op duaal leren.

Daarnaast vindt de raad het belangrijk dat er naast de evaluatie door een expertenpanel ook een wetenschappelijke evaluatie voorzien wordt.

Tot slot vindt de raad het belangrijk dat de resultaten uit alle verkennende trajecten (de vier sporen) worden meegenomen in de beleidsvoorbereiding. Uit de beschikbare informatie kan op geen enkele manier afgeleid worden hoe de afstemming tussen de resultaten van de verschillende sporen zal verlopen.

De Vlor concludeert dat een invoering van een decreet duaal leren onhaalbaar is tegen 1 september 2017 en indruist tegen de logica van de tijdelijke projecten.

2.2 Onvolledige informatie

In de begeleidende nota aan de leden van de Vlaamse Regering wordt er verwezen naar de samenhang tussen het ontwerp van besluit en het voorontwerp van decreet 'tot regeling van bepaalde aspecten van alternerende opleidingen'. In het voorontwerp van decreet worden onder meer deze belangrijke aspecten geregeld:

- de overeenkomst van alternerende opleiding (zowel voor duaal leren als voor het huidige stelsel van leren en werken);
- de verankering van de regierol van Syntra Vlaanderen voor de werkplekcomponent;

⁴ [Decreet betreffende de organisatie van tijdelijke projecten in het onderwijs van 9 december 2005](#), artikel 6, §2

- de oprichting van een Vlaams partnerschap duaal leren.

Aangezien dit decreet nodig is om de tijdelijke projecten van start te laten gaan, betreurt de raad dat hij niet over de inhoud van het voorontwerp van decreet beschikt. Dat zou een vollediger beeld geven om dit ontwerp van besluit te beoordelen.

2.3 Duale en niet-duale trajecten naast mekaar organiseren

In het ontwerpbesluit wordt er tijdens de looptijd van de tijdelijke projecten aan de scholen de keuze gelaten om duale en niet-duale trajecten tegelijkertijd aan te bieden. Het is een mogelijkheid, geen verplichting. In de begeleidende nota aan de Vlaamse Regering wordt er aangegeven dat er omwille van de rechtsbescherming van de leerling in een opvangnet voor de leerling moet voorzien worden als hij, al dan niet gedwongen, overstapt van een duale naar een niet-duale opleiding.

De Vlor is van oordeel dat de duale en niet-duale trajecten gedurende de looptijd van de tijdelijke projecten naast mekaar moeten georganiseerd worden. Hiervoor zijn er meerdere argumenten:

- Jongeren moeten de kans krijgen om over te stappen van duale naar niet-duale opleidingen (en omgekeerd). Omdat voor heel wat opleidingen het niet-duale aanbod in de buurt beperkt of onbestaande is, komt het er de facto op neer dat leerlingen naar een andere school moeten (waar ze niet voor gekozen hebben), buiten de scholengemeenschap (de meeste scholengemeenschappen hebben bijvoorbeeld maar één nijverheidstechnische school) en op een grote afstand van de eigen school of woonplaats (zeker als er rekening moet gehouden worden met de vrije onderwijskeuze van leerlingen en ouders).
- Quasi-arbeidsrijpe leerlingen moeten een aanloopfase doorlopen, maar het is niet duidelijk in hoeverre deze aanloopfase moet ingevuld worden in de school dan wel op de werkplek.
- Het is niet duidelijk of alle leerlingen van een niet-duale opleiding zullen overgaan naar een duale opleiding die vanaf volgend schooljaar wordt aangeboden. Door de beperkte tijd tussen de definitieve selectie van de tijdelijke projecten en het begin van het schooljaar, is er weinig tot geen ruimte om hen goed te begeleiden en voor te bereiden. Deze leerlingen moeten de kans krijgen om een gefundeerde studiekeuze te maken en mogen niet in extremis geconfronteerd worden met het gegeven dat ze van school moeten veranderen om de niet-duale opleiding te volgen.
- Artikel 10 van het ontwerpbesluit bepaalt dat zolang er geen overeenkomst loopt, de opleiding altijd volledig georganiseerd wordt via onderwijs op school. Als blijkt dat de jongere op 1/10 niet kan instappen in de duale opleiding, hij alsnog verder moet kunnen gaan in een niet-duaal traject.
- Tot slot is het voor de scholen onmogelijk om de organisatie van het nieuwe schooljaar te laten afhangen van de inschrijvingen (en eventuele bijkomende financiering) van leerlingen die ingestapt zijn in een duale opleiding op 1/10, een maand na de start van het schooljaar.
- Het parallel aanbieden van de duale en niet-duale opleidingen heeft consequenties voor de organisatie en financiering. (zie 3.4)

2.4 Beperkte meerwaarde voor dbso

In de selectie van opleidingen voor de tijdelijke projecten zijn er vier opgenomen die momenteel al georganiseerd worden in het dbso. De contouren waarbinnen de tijdelijke projecten moeten werken, zijn weliswaar attractief voor het voltijds secundair onderwijs, maar minder flexibel ten opzichte van de huidige werking van het dbso. De Vlor ziet dan ook een beperkte meerwaarde voor de leerlingen van het dbso:

- De leerlingen hebben slechts 20 dagen de tijd om een bedrijf te vinden.
- De standaardtrajecten beperken de flexibiliteit van de huidige modulaire opleidingsstructuren. Leerlingen worden verplicht om uit het duaal leren te stappen als ze tekorten opbouwen.
- Het is totaal onduidelijk hoe de aanloopfase zich zal verhouden tot de brugprojecten van het dbso.

Het is dan ook belangrijk dat de centra voor deeltijds onderwijs op voorhand duidelijk geïnformeerd worden over de mogelijkheden en beperkingen die de tijdelijke projecten duaal leren met zich meebrengen ten opzichte van het huidige stelsel.

2.5 Engagemment van bedrijven?

Duaal leren staat of valt bij het engagement van bedrijven om voldoende kwaliteitsvolle leerwerkplaatsen aan te bieden aan leerlingen. Hoe dit engagement opgenomen zal worden, is niet duidelijk en daar maakt de Vlor zich zorgen over:

- Hoe zullen er voldoende leerwerkplekken gerealiseerd worden voor de pilootprojecten? Er wordt wel geregeld dat leerlingen na 20 werkdagen een leerwerkplek moeten hebben om te kunnen instappen in duaal leren, maar de rol van de bedrijven om in die korte periode een match te vinden, wordt niet uitgewerkt.
- Wat zijn de kwaliteitsvereisten voor de leerwerkplekken? In de begeleidende nota bij het ontwerpbesluit worden de randvoorwaarden of omgevingsfactoren die gelinkt zijn aan het bedrijf expliciet uitgesloten van de externe kwaliteitscontrole via het geïntegreerde kwaliteitskader voor beroepskwalificerende trajecten. Ook over de erkenning van leerbedrijven en de kwaliteitsvereisten van de mentoren tast de Vlor nog in het duister.
- De Vlor verwacht van het bedrijfsleven ook een duidelijk engagement ten aanzien van de meest kwetsbare groepen leerlingen. In zijn advies over de eerste conceptnota duaal leren vroeg hij expliciet aandacht voor gelijke kansen voor leerlingen met een functiebeperking (inclusief onderwijs veronderstelt ook een inclusieve arbeidsmarkt) en voor leerlingen van allochtone origine.

2.6 Duaal leren voor alle leerlingen

In datzelfde advies drukte de raad ook zijn bezorgdheid uit over een arbeidsmarktgericht onderwijs in twee snelheden. In de tijdelijke projecten die nu worden voorgesteld, kan er een hiërarchie tussen de duale en niet-duale leerweg afgeleid worden. Het gaat weliswaar om tijdelijke projecten die in een tijdelijke context lopen, maar de Vlor is bezorgd dat door de timing de tijdelijke aannames vertaald worden in regelgeving zonder de evaluatie af te wachten. Dit is absoluut onwenselijk omdat er meerdere indicaties zijn dat duaal leren niet voor alle leerlingen weggelegd is:

- De onduidelijkheid over de mogelijke tewerkstelling en begeleiding van leerlingen die hier nood aan hebben zoals quasi-arbeidsrijpe leerlingen en leerlingen die in het kader van het

M-decreet instappen in een gewone school. Door de standaardtrajecten als vertrekpunt te nemen en geen plaats te voorzien voor geïndividualiseerde trajecten, worden sommige leerlingen uitgesloten van de duale leerweg;

- De beperkte tijd die er voorzien is om een match te vinden tussen leerling en werkplek benadeelt de meest kwetsbare leerlingen;
- Dat leerlingen kunnen gedwongen worden om van een duale naar een niet-duale leerweg over te stappen, maar niet omgekeerd, is op zijn minst opmerkelijk en lijkt een nieuwe waterval in het leven te roepen. De Vlor vindt het belangrijk dat leerlingen kunnen overstappen van een duaal naar een niet-duaal traject én omgekeerd.

2.7 Nood aan communicatie over duaal leren

Om de tijdelijke projecten op een succesvolle manier te laten opstarten, is er op korte termijn nood aan een duidelijke communicatie voor leerlingen, ouders, scholen en centra, clb's, sectoren en bedrijven. De Vlor verwacht dat de overheid hier minstens basisinformatie aanlevert over duaal leren en het opzet en de rol van de tijdelijke projecten. Enkel op die manier kunnen alle betrokkenen goed geïnformeerd kiezen om in te stappen.

3 Artikelsgewijze bespreking

3.1 Inleidende bepalingen

Artikel 1:

- Bij de definitie van trajectbegeleider moet er gesproken worden over een 'aangewezen personeelslid' en niet over een 'gemandateerd persoon'.
- In het ontwerpbesluit is 'cluster' een belangrijk begrip.
 - 'Cluster' wordt echter niet gedefinieerd. Deze definitie moet toegevoegd worden aan artikel 1.
 - Als met een 'cluster' een module wordt bedoeld, heeft dit een belangrijke impact op de organisatie van het onderwijs. Zodra hier duidelijkheid over is, zal de Vlor dit debat ten gronde voeren.

Artikel 2:

- In artikel 2 wordt er slechts verwezen naar de schooljaren 2016-2017 en 2017-2018, terwijl de meeste projecten ook in 2018-2019 zullen georganiseerd worden om te garanderen dat de jongeren die ingestapt zijn in 2017-2018, hun opleiding kunnen voortzetten en afronden.

3.2 Opzet en organisatie

Artikel 3:

- De doelgroep van het tijdelijke project zijn zowel arbeidsrijpe als quasi-arbeidsrijpe leerlingen. Voor die laatste groep wordt er verwezen naar een aanloopfase, maar over de invulling daarvan wordt er verder geen informatie gegeven. Het is een grote bezorgdheid dat de schoolvisie en -beleid rond zorg worden verder gezet

op de werkvloer. Hoe die zorg en begeleiding vorm dienen te krijgen in de tijdelijke projecten, in school of op de werkvloer, is in het ontwerpbesluit niet duidelijk. Zo moet onder meer de rol van de IBAL-trajecten⁵ opgehelderd worden.

- Daarnaast vraagt de Vlor zich af hoe de overgang van de quasi-arbeidsrijpe leerlingen naar de status 'arbeidsrijp' wordt bepaald.
- Een belangrijke bezorgdheid van de Vlor is dat er voldoende werkplekken zijn voor alle leerlingen, maar in het bijzonder ook voor de quasi-arbeidsrijpe. In de communicatie aan bedrijven en sectoren moet hier bijzondere aandacht aan besteed worden.
- Over de overeenkomsten waarnaar er in dit artikel verwezen wordt, de overeenkomst met betrekking tot bezoldigde tewerkstelling en de leerlingenstage-overeenkomst, zal de Vlor zich uitspreken in het verwachte advies over het voorontwerp van decreet 'tot regeling van bepaalde aspecten van alternerende opleidingen'. Nu ontbreekt de nodige informatie om zich hier ten gronde over uit te spreken.

Artikel 4:

- De Vlor ziet kansen in duaal leren, maar vraagt zich af of deze door de huidige invulling van duaal leren benut worden. Deze vraag moet zeker meegenomen worden.
- Daarnaast moet er ook onderzocht worden of duaal leren een meerwaarde biedt voor alle opleidingen, onderwijsvormen en leeftijdsgroepen:
 - Is duaal leren mogelijk voor alle opleidingen? Zullen alle sectoren zich engageren voor duaal leren? In die zin was het interessant geweest om opleidingen te selecteren waar de sectoren eerder terughoudend zijn ten opzichte van duaal leren.
 - Is duaal leren haalbaar voor tso-opleidingen?
 - In de tijdelijke projecten zijn enkel opleidingen van de derde graad geselecteerd. In hoeverre kunnen de beleidsconclusies getransfereerd worden naar alle deeltijds leerplichtigen?
- °3, studiekeuzebegeleiding:

Gezien de krappe timing is er geen gerichte studiekeuzebegeleiding mogelijk voor de start van het schooljaar 2016-2017 en kan die dus niet geëvalueerd worden. Enkel voor het tweede cohort kan hierover relevante informatie verzameld worden.
- °4, de diverse vormen van begeleiding van de leerling:

De raad vindt het belangrijk dat er wordt ingegaan op de mogelijkheden die er geboden worden voor de leerlingen met nood aan extra begeleiding om in te stappen in een duale opleiding:

 - In de eerste plaats is het belangrijk om na te gaan of quasi-arbeidsrijpe leerlingen of leerlingen in het kader van M-decreet kunnen instappen in duale opleidingen.
 - Daarbij is het belangrijk na te gaan hoe de extra begeleiding wordt opgenomen. Hoe worden de bepalingen van het M-decreet vertaald naar bedrijven? Welke rol speelt het clb?

Artikel 5:

- De Vlor is bezorgd over de kwaliteitsgaranties van de werkplekcomponent voor opleidingen die toeleiden naar sectoren die voor een groot deel bestaan uit eenmansbedrijven.

⁵ IBAL staat voor Intensieve Begeleiding Alternerend Leren voor jongeren uit Leren en Werken. Het is een begeleidingstraject voor arbeidsrijpe en -bereide jongeren in het stelsel van Leren en Werken die starten met een opleidings- of arbeidsovereenkomst in het normaal economisch circuit (NEC) maar nog wat extra begeleiding nodig hebben bij de start. Deze begeleiding wordt via een ESF-oproep uitbesteed aan externe partners.

- De raad begrijpt dat er heel wat evenwichten moesten gerespecteerd worden bij de selectie van de opleidingen, maar had graag een derde jaar van de derde graad bso opgenomen gezien in de selectie. Duaal leren zou zeer geschikt zijn voor deze doelgroep.

Artikel 6:

- De scholen worden voor een onhaalbare opdracht geplaatst om op 1 september 2016 op te starten als de selectie uiterlijk op 1 juni 2016 gebeurt.
- De raad stelt vast dat er strengere voorwaarden worden opgelegd voor deelname aan de tijdelijke projecten dan bijvoorbeeld bij programmaties (vb. een positief advies van de schoolraad en een protocol van akkoord van het LOC). Sommige leden hebben hier vragen bij. Daarnaast wijst de raad er op dat hoe langer het Besluit van de Vlaamse Regering achterwege blijft, hoe moeilijker het voor scholen wordt om te voldoen aan deze voorwaarden.

Artikel 8:

- In 6° is opgenomen dat de standaardtrajecten ruimte geven voor eigen inbreng door de onderwijsverstrekker. In de praktijk worden in de standaardtrajecten niet enkel de kernactiviteiten uit de beroepskwalificaties overgenomen, maar ook de deelactiviteiten. Waar de definitie van 'standaardtraject' in artikel 1 van het ontwerpbesluit spreekt van de 'minimale inhoudelijke en organisatorische modaliteiten van het traject', blijkt bij de uitwerking dat de standaardtrajecten de inhoud tot op een heel operationeel niveau beschrijven. Hier gaat de Vlor niet mee akkoord omdat de vrijheid van onderwijs hierdoor onder druk komt te staan. De raad vreest dat de standaardtrajecten op termijn een verplichting zullen worden voor alle arbeidsmarktgerichte onderwijsopleidingen. Vandaar dat hij er op aandringt om de uitgewerkte standaardtrajecten enkel te gebruiken voor de tijdelijke trajecten en na de evaluatie na te gaan hoe beroepskwalificaties kunnen vertaald worden in onderwijskwalificaties. De Vlor heeft in meerdere adviezen over de Vlaamse kwalificatiestructuur al aangedrongen op de nodige ruimte voor de vertaling van de beroepskwalificaties naar een onderwijscontext.⁶

3.3 Leerlingen

Artikel 9:

- 'Dat advies is een screening' is een vreemde zinsnede. Wordt hier bedoeld dat het advies gebaseerd is op een screening?
- Welke instrumenten kunnen gebruikt worden voor de screening van de leerlingen? De Vlor heeft eerder al aangegeven dat het gevalideerde VDAB-instrument, dat momenteel verplicht gebruikt wordt in leren en werken, tekortschiet en pleit voor verschillende gevalideerde instrumenten die door scholen gebruikt kunnen worden.⁷
- Hoe kunnen leerlingen die hun tweede graad hebben afgerond in een andere school, instromen in een duale opleiding?

⁶ O.a. Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over het ontwerpbesluit over de erkenning van onderwijskwalificaties 1 t/m 4](#), 26 september 2013.

⁷ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Advies over de evaluatie van het decreet Leren en Werken](#), 16 januari 2014.

Artikel 10:

- De school en de leerlingen kiezen weliswaar samen een geschikte onderneming, maar het is uiteindelijk de onderneming zelf die beslist of de leerling kan instappen in een duale opleiding. De Vlor vindt het belangrijk dat voor de ondernemingen hetzelfde beleid wordt doorgetrokken als voor de scholen op het vlak van gelijke kansen en inclusie. Concreet gaat het dan onder meer om het inschrijvingsdecreet en het M-decreet.
- Als de leerling binnen 20 opleidingsdagen geen overeenkomst heeft met een bedrijf, moet de duale opleiding worden stopgezet. De Vlor vindt dit een erg korte termijn, zeker gezien de krappe timing waarbinnen dit moet gebeuren en de beperkte tijd om de leerlingen voor te bereiden op een eventuele keuze voor een duale opleiding in een tijdelijk project. De raad vraagt dan ook een redelijke termijn waarbinnen een jongere een geschikt bedrijf zoekt. De raad vraagt om in de tijdelijke projecten na te gaan wat een redelijke termijn zou kunnen zijn. Het engagement dat de bedrijven hierin opnemen, zal sterk bepalend zijn.

Artikel 11:

- In dit artikel wordt de opdracht van de trajectbegeleider beschreven, maar er worden geen middelen voorzien om deze opdracht op te nemen. Zeker in de pilootfase is het belangrijk dat scholen voor deze belangrijke opdracht personeel kunnen vrijstellen.
- De Vlor wil beklemtonen dat de opmaak van een opleidingsplan niet enkel een verantwoordelijkheid is van een trajectbegeleider, leerling en bedrijf, maar dat het hele schoolteam hierbij betrokken is.
- Tot slot vraagt de Vlor welke visie de overheid heeft op de inzet van de leerkrachten praktijkvakken in het toekomstige stelsel van duaal leren. Passen zij allemaal in het profiel van een traject- of stagebegeleider?

Artikel 12:

- Door het eisen van dezelfde beginsituatie voor alle leerlingen die willen instappen in duaal leren, worden er bijkomende drempels opgelegd om in te stappen in de tijdelijke trajecten duaal leren. In vergelijking met de mogelijkheden in het huidige dbso, is dit een stap achteruit.

Artikel 13:

- Dat de organisatie van een geïntegreerde proef voor de tijdelijke projecten niet verplicht is voor de tijdelijke projecten, is een goede maatregel. Het moet voor de leerlingen en scholen duidelijk zijn wat dit betekent voor leerlingen die van een duaal naar een niet-duaal traject overstappen tijdens de looptijd van het tijdelijk project.

Artikel 14:

- In het advies over de conceptnota duaal leren verklaarde de raad zich voorstander van het betrekken van de mentor in de evaluatie van de leerling.⁸ Het voorstel om de mentor op te nemen in de klassenraad als stemgerechtigd lid, gaat nog een stap verder. De Vlor vindt dat er in de eerste plaats meer garanties moeten ingebouwd worden over de professionaliteit van de mentor vooraleer hij wordt toegevoegd aan de klassenraad. Die bijkomende professionalisering geldt uiteraard niet alleen voor het evalueren, maar vooral

⁸ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Advies over de conceptnota duaal leren](#), 12 maart 2015.

voor de begeleiding van de lerenden. Naast de professionaliteit van de mentoren, heeft de Vlor ook vragen bij de praktische haalbaarheid van het toevoegen van een mentor als stemgerechtigd lid aan een delibererende klassenraad. In de regelgeving wordt er immers bepaald dat stemgerechtigde leden verplicht zijn om aan de deliberatie deel te nemen. Hier kan enkel van afgeweken worden bij gewettigde afwezigheid of bewezen overmacht.⁹ De raad vraagt dan ook om zeker de haalbaarheid van deelname van de mentor aan de delibererende klassenraad als stemgerechtigd lid mee te nemen bij de evaluatie van de tijdelijke projecten.

Artikel 15:

In de tijdelijke projecten duaal leren zal het mogelijk zijn om deze studiebewijzen toe te kennen:

- Onderwijskwalificaties:
 - Diploma secundair onderwijs;
 - Studiegetuigschrift van het tweede leerjaar van de derde graad;
 - Certificaat (Se-n-Se);
 - Studiegetuigschrift van het derde leerjaar van de derde graad.
- Beroepskwalificaties:
 - Een certificaat (uitgezonderd Se-n-Se);
 - Getuigschrift van de opleiding;
 - Deze bepaling houdt ook in dat indien een leerling in het voltijds gewoon secundair onderwijs een certificaat verwerft indien hij alleen de competenties van de beroepskwalificatie heeft verworven.
- Deelcertificaat.
- Attest van verworven competenties.

In het advies over de eerste conceptnota duaal leren benadrukte de Vlor het belang van een geïntegreerde vorming waarin de vormings- en arbeidsmarktcomponent één geheel vormen. Ook als een deel van de opleiding wordt uitbesteed aan de werkplek, is het belangrijk dat de geïntegreerde vorming gerealiseerd wordt. Daarnaast werd het belang van algemene vorming benadrukt om jongeren voor te bereiden op een snel veranderende arbeidsmarkt. In die zin vindt de raad het belangrijk dat er nog ruimte is om de doelstellingen te realiseren die nu in een geïntegreerde proef worden gerealiseerd.

Vandaar dat de raad het belangrijk vindt dat elke jongere begint aan een traject dat uitzicht biedt op een onderwijskwalificatie. 'Als die onderwijskwalificatie ondanks alle inspanningen, ondersteuning en begeleiding niet behaald wordt, is het belangrijk om een systeem van gedifferentieerde studiesanctionering te voorzien. (...) Het is daarbij belangrijk dat het uitgereikte studiebewijs een civiel effect heeft op de arbeidsmarkt en/of in onderwijs en opleiding.'¹⁰ De raad vindt het belangrijk om het streven naar een onderwijskwalificatie voorop te stellen en de ongekwalificeerde uitstroom niet structureel in te bouwen in de studiebewijzen.

⁹ Besluit van de Vlaamse regering betreffende de organisatie van het voltijds secundair onderwijs van 19 juli 2002, artikel 5, §3.

¹⁰ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Advies over de conceptnota duaal leren](#), 12 maart 2015

Artikel 16:

- Het is belangrijk om de autonomie van de klassenraad te behouden op het vlak van studievoortgang. De regeling die hier wordt opgelegd, is op dat vlak beperkend.
- Hoe wordt de overstap voorzien tussen duale opleidingen gebaseerd op standaardtrajecten (wel gebaseerd op beroepskwalificaties) en niet-duale opleidingen gebaseerd op leerplannen (die meestal nog niet gebaseerd zijn op de beroepskwalificaties)?
- Waarom geldt de voorziene overgang enkel van duale naar niet-duale trajecten? Dit impliceert een hiërarchie tussen de opleidingen.
- De argumentatie voor de afwijking dat 'het voor geen enkele partij zinvol is om een duale opleiding voort te zetten als de leerling een opeenstapeling van tekorten heeft', geldt evenzeer voor een niet-duale opleiding. De Vlor gaat dus niet akkoord met dit artikel.

Artikel 17

- Uiteraard impliceert een tijdelijk project een aanpassing aan het schoolreglement. Door de strakke timing is dat echter een probleem. Schoolreglementen moeten immers op tijd worden aangepast om een vlotte opstart van het schooljaar te waarborgen. Anderzijds zal de definitieve selectie van tijdelijke projecten pas bekend zijn op 1 juni.

Artikel 18:

- Het is niet evident voor scholen om tijdens de periodes dat een leerling de werkcomponent effectief invult te garanderen dat een vertegenwoordiger bereikbaar is.

3.4 Financiering

Artikel 20-21:

- Tijdens de looptijd van het tijdelijke project wordt een extra aantal uren-leraar of lessen toegekend. De Vlor steunt dit principe, maar vraagt een bijsturing. Het voorliggende voorstel is ontoereikend als incentive voor de deelnemende scholen.
 - Zoals al beargumenteerd werd in 2.3, zullen in de praktijk duale en niet-duale opleidingen parallel georganiseerd moeten worden. Daarom dienen de middelen voorzien te worden om dit ook effectief te doen.
 - In het ontwerpbesluit wordt er bij de berekening geen rekening gehouden met de leerlingen van het tweede jaar van een tweejarige duale opleiding. De Vlor vraagt dat de berekening wel degelijk rekening houdt met de volledige opleidingsduur.
 - Daarnaast dienen er ook extra middelen voor trajectbegeleiding voorzien te worden. Die middelen zijn nu niet voorzien, maar er wordt wel opgelegd dat er uren aan besteed moeten worden. (zie opmerkingen bij artikel 11)
- Doordat de extra middelen pas berekend worden op het leerlingenaantal op 1/10, kunnen de scholen moeilijk inschatten hoeveel bijkomende middelen ze zullen ontvangen. Om te garanderen dat scholen effectief kunnen starten met de duale opleidingen, is het aangewezen om de financiering te voorzien volgens het principe van een sokkel aangevuld met middelen per leerling.

3.5 Kwaliteitstoezicht

Artikel 22:

- Tijdens de looptijd van de tijdelijke projecten wordt er toezicht gehouden volgens het geïntegreerde kwaliteitskader voor beroepskwalificerende trajecten (GKK). De Vlor heeft

geen precies zicht op de inhoud van het GKK, maar formuleerde in het advies over de beleidsnota van minister Crevits wel een aantal kanttekeningen bij het principe van een GKK. De belangrijkste bedenking is dat een kwaliteitsbewaking voor het beroepsgericht gedeelte van de opleiding en een ander systeem voor de algemene vorming in het secundair onderwijs onrecht doet aan de noodzakelijke integratie van algemene en beroepsgerichte vorming.¹¹

- De Vlor vraagt dat er op voorhand duidelijkheid is voor alle betrokkenen over het GKK dat gehanteerd wordt voor de tijdelijke projecten. Omdat het GKK nog in ontwikkeling is, is het belangrijk te benadrukken dat het GKK zelf het belangrijkste voorwerp van evaluatie is.
- In de begeleidende nota aan de Vlaamse Regering wordt er expliciet vermeld dat het toezicht enkel focust op de beroepskwalificerende trajecten zelf en niet op randvoorwaarden of omgevingsfactoren die gelinkt zijn aan het bedrijf. De Vlor vraagt zich af welke kwaliteitsgaranties er zijn voor die randvoorwaarden of omgevingsfactoren. Het gaat immers om cruciale aspecten zoals de competenties van de mentor, over veiligheid en hygiëne op de werkvloer.

3.6 Slotbepalingen

Artikel 23:

- Zoals bepaald in het proeftuinendecreet wordt er een expertenpanel opgericht om het tijdelijke project te evalueren. Gezien de doelstelling van het tijdelijke project om gegevens te verzamelen over de studiekeuzebegeleiding, toeleiding en screening van de leerling (artikel 4, 2° van het ontwerpbesluit) pleit de raad ervoor om een vertegenwoordiging van de clb's toe te voegen aan de samenstelling van dit expertenpanel.

Patrice Caremans
wnd. secretaris Raad Secundair Onderwijs

Luc De Man
voorzitter Raad Secundair Onderwijs

¹¹ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over de beleidsnota Onderwijs 2014-2019](#), 27 november 2014.